

РОЗРОБЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПАРТНЕРСТВА ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЕКТІВ

А. В. Бондар, аспірант;

Д. О. Смоленніков, асистент

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна

У статті розглянуті особливості партнерства влади, бізнесу та громади. Проаналізовано основні проблеми міжсекторного партнерства в Україні. Запропоновано механізм міжсекторного партнерства в контексті реалізації еколого-орієнтованих проектів.

***Ключові слова:** механізм, міжсекторне партнерство, соціально-екологічна відповідальність, еколого-орієнтований проект.*

ВСТУП

Сучасні екологічні проблеми, недостатній рівень культури природокористування не лише зумовлюють необхідність докорінних змін у соціально-економічних сферах життєдіяльності людства, а й прискорюють процеси пошуку ефективних механізмів партнерства державних і громадських інститутів, бізнесових структур щодо створення умов для ефективного використання ресурсів у контексті реалізації еколого-орієнтованих проектів. Слід зазначити, що у розвинених країнах напрацьовано багаторічний позитивний досвід з розроблення та впровадження механізмів співпраці вищезгаданих інститутів.

В Україні реалізується чимало заходів, спрямованих на розв'язання нагальних проблем у різних галузях економіки, сфері охорони здоров'я, освіти, збереження навколишнього природного середовища, що підтверджено низкою законів, відповідних нормативно-правових актів, державними цільовими програмами.

Проте, такі чинники як відсутність цілісної державної стратегії соціально-економічного розвитку, недостатня ступінь розвитку громадянського суспільства, низький рівень впровадження програм соціально-екологічної відповідальності підприємств не дозволяють сконцентрувати зусилля влади, громади та бізнесу та задіяти повною мірою наявні ресурси і механізми для вирішення вищезазначених проблем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета даного дослідження полягає у визначенні механізму функціонування міжсекторного партнерства в контексті реалізації еколого-орієнтованих проектів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема розроблення механізму співпраці влади, бізнесу та місцевих громад у процесі реалізації еколого-орієнтованих проектів розглядається у працях таких науковців як О. Бобровська, В. Волков, І. Жадан, О. Кузнецова, К. Ляпіна, Л. Мельник, О. Молодцов, А. Чирокова, Ю. Петрушенко та ін.

На основі аналізу вищезгаданих досліджень, присвячених екологічним проблемам, дане дослідження партнерських стосунків між владою, бізнесом і громадським сектором в екологічній сфері може стати підґрунтям в розробці механізму цієї співпраці на місцевому рівні.

Існують різні підходи до розроблення механізмів співпраці. Науковцями і практиками в межах відповідних сформованих моделей запропоновано механізми взаємовідносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами та громадськістю. Це пояснюється багатогранністю та різновекторністю процесів у взаємодії.

За Т. Алтуф'євою, модель державно-приватного партнерства, передбачає механізм реалізації спільних проектів на основі спільних інтересів і на засадах взаємодоповнюваності [1]. Функціональна модель, за твердженням Р. Туровського, характеризується механізмами дистанціювання влади, бізнесу та громади [9]. За В. Уколовим, кластерна модель базується на спільних інтересах усіх зацікавлених суб'єктів, проте їх відносини географічно обмежені [5].

К. Ляпіна у своїх дослідженнях акцентує увагу на типології моделей взаємовідносин влади, бізнесу та громади, зазначаючи, що саме модель партнерства є найбільш ефективною в межах міжсекторної взаємодії. Дана модель забезпечує виконання довгострокових планів, при чому в Україні ця модель тільки починає застосовуватись на місцевому та регіональному рівні [2].

МІЖСЕКТОРНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ЙОГО СУБ'ЄКТИ

Відразу наголосимо, що визначення мети дослідження передбачає розгляд категорії «міжсекторне партнерство», яке ми розглядаємо як соціальне партнерство, елементи якого агреговані у три сектори: державний (політичний), приватний (бізнес-сектор) та громадський (третій сектор) [4].

Міжсекторне партнерство нами трактується як комплекс взаємовідносин між органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з одного боку та суспільством і бізнесом з іншого, що визначає їх спільну участь у вирішенні важливих соціальних та екологічних проблем, зокрема через фінансування і реалізацію соціальних, еколого-орієнтованих проектів та програм.

В основу міжсекторного партнерства покладено процес комунікацій між його учасниками. Практичний досвід багатьох країн засвідчує, що розвиток соціального партнерства сприяє налагодженню постійно діючого суспільного діалогу.

Модель взаємодії владних структур, бізнес-спільноти та соціуму може бути зображена у вигляді трикутника, кутами якого є влада, бізнес і суспільство (рис. 1). Ця модель на практиці має забезпечити функціонування державотворчої системи: «конкурентоспроможна економіка – справедлива держава – заможні громадяни». Складові цієї системи є рушійною силою, що має забезпечувати розвиток країни в усіх сферах.

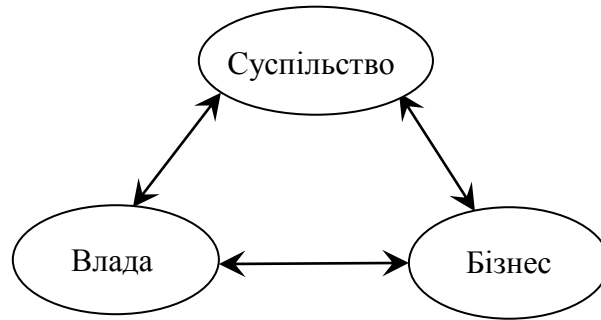

Рисунок 1 – Модель міжсекторного партнерства

При цьому означенні складові мають тісно взаємодіяти і виконувати такі основні функції:

- створення умов для функціонування інших складових системи;
- здійснення взаємоконтролю;
- передача частини повноважень з вирішення соціальних проблем тій стороні, яка здатна їх виконувати більш ефективно.

Стимули такого партнерства зрозумілі, адже консолідація можливостей і ресурсів представників кожного з трьох секторів значно підвищують ефективність впроваджених проектів. Сутність партнерства при цьому полягає в забезпеченні ефективної роботи всіх учасників.

ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМУ МІЖСЕКТОРНОГО ПАРТНЕРСТВА

Для того, щоб прискорити процес розроблення та впровадження механізму міжсекторного партнерства, слід вирішити низку загальнодержавних проблем, що гальмують процеси розвитку

По-перше, це відсутність потрібної законодавчої бази необхідної для оформлення інститутів міжсекторного партнерства. Сьогодні Україні притаманний так званий «пострадянський синдром», який характеризується залишками законодавства неіснуючого соціально-економічного устрою в нових умовах економічної діяльності. У законодавстві України відсутнє чітке визначення інститутів громадянського суспільства, воно обмежено регулює діяльність некомерційних організацій, громадських об'єднань, організацій, які здійснюють професійне самоврядування [8].

По-друге, в нашій державі відсутні укорінені традиції соціальної спрямованості бізнесу. Вибір форм і напрямків соціальної відповідальності для більшості вітчизняних компаній носить випадковий характер і залежить від уподобань власників і топ-менеджменту [6]. А окремі підприємства й до тепер розглядають поняття «соціальна відповідальність», «соціально-екологічна відповідальність» як благодійні внески та спонсорство.

На нашу думку, ці проблеми є наслідками того, що бізнес та владні інститути не сприймають громадянське суспільство як повноцінного партнера, що здатний вести діалог та відстоювати свої інтереси. У зв'язку з цим найголовнішою проблемою є відсутність у суспільстві чітко сформованих груп впливу, а відтак сформованого соціального запиту на вирішення певних соціальних та екологічних проблем. Рівень громадянської активності у нашій країні є недостатнім, що призводить до того, що навіть у

випадках невідкладної необхідності зробити щось спільно, майже усі спроби зводяться нанівець.

Водночас у багатьох розвинутих країнах велику кількість різноманітних благ виробляється самими людьми, часто – на некомерційній основі. Серед них – це і соціальна допомога всіх видів, і саморегулювання на локальному рівні, і багато іншого [3].

У нашому суспільстві, на жаль, переважає думка, що усувати будь-який негаразд повинна держава, а виробляти будь-яке благо мають підприємці. Як наслідок, інертність значної частини суспільства щодо викликів сьогодення заважає активному розвитку держави в цілому.

Варто відмітити, що для розвитку соціальної та соціально-екологічної відповідальності певну роль відіграє держава, однак саме у цьому випадку її функції є дещо обмеженими. Вона має контролювати дотримання підприємствами діючого законодавства, вимагати дотримання міжнародних стандартів соціальної відповідальності (GRI Guidelines, AA1000 Assurance Framework, Social Accountability 8000, ISO 26000), або національних рекомендаційних документів, що регулюють соціальні ініціативи підприємств [7].

Для того, щоб механізм міжсекторного партнерства ефективно запрацював, необхідно подолати вищезазвані причини його неефективності. Повинен бути каталізатор, що приведе механізм до повноцінної дії. На нашу думку, роль такого каталізатора має виконувати консолідація суспільства, формування груп за інтересами, які мають чіткий соціальний запит. Надання суспільству відповідних повноважень – основний механізм забезпечення міжсекторного партнерства щодо реалізації еколого-орієнтованих проектів.

Безперечно, упровадження різноманітних екологічних програм і проектів потребує значних обсягів фінансування, відповідних інвестицій. В умовах обмеженості ресурсів, фінансових, інвестиційних, людських, розроблення та впровадження механізму взаємодії держави, бізнесу та громади на принципах партнерства для реалізації еколого-орієнтованих проектів необхідні для ефективного функціонування держави в цілому.

МІЖСЕКТОРНЕ ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИХ ПРОЕКТІВ

Еколого-орієнтовані проекти поєднують в собі ознаки як комерційних, так і природоохоронних проектів. Такі проекти спрямовані на отримання прибутку, тобто по суті є комерційними, але при цьому їх реалізація дозволяє поліпшити показники споживання природних ресурсів або показники якості середовища проживання, наприклад, проекти з вторинного використання відходів; виробництва екологічно чистої продукції. Оцінка ефективності таких проектів має будуватися на тих же принципах, що і оцінка звичайних комерційних проектів, але при цьому необхідно сконцентрувати увагу на екологічних параметрах. Така оцінка дозволить ранжувати проекти при ухваленні рішення про інвестування [10].

У контексті вищезазначеного, нами розроблено механізм взаємовідносин між владою, підприємницькими структурами та громадським сектором для реалізації еколого-орієнтованих проектів (рис. 2).

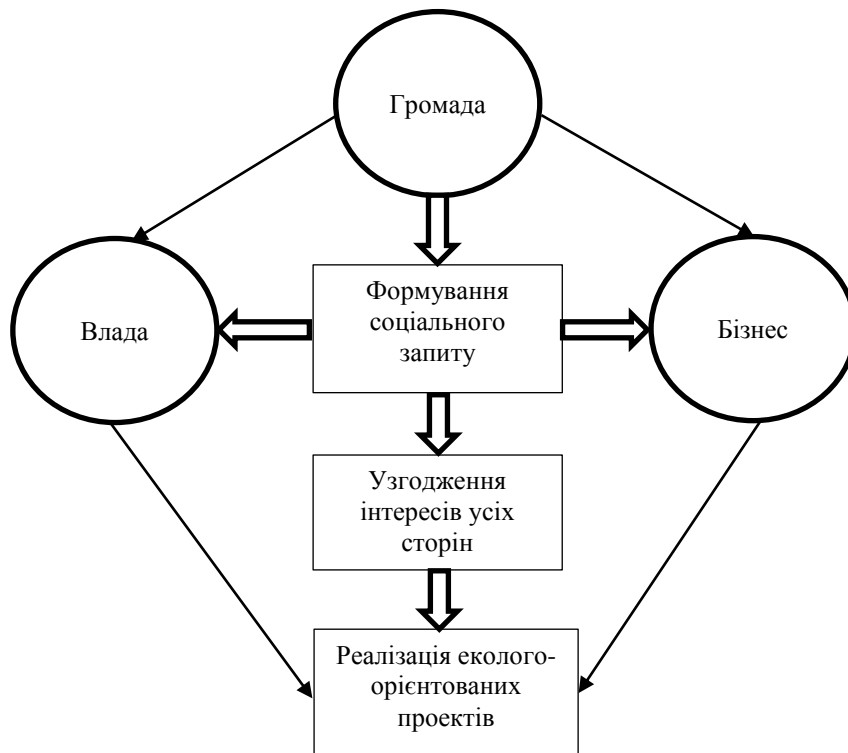

Рисунок 2 – Міжсекторне партнерство для реалізації еколого-орієнтованих проектів

Забезпечення міжсекторного партнерства для реалізації еколого-орієнтованих проектів передбачає декілька етапів. Громадяни хочуть та будуть повноцінно взаємодіяти з бізнесом і владою задля забезпечення власних інтересів.

На першому етапі громада формує соціальне замовлення на вирішення конкретних екологічних проблем. Це замовлення повинно бути правильно оформлене: має бути чітко окреслено його актуальність, соціальну значущість, очікувані результати. Лише у цьому випадку проблема буде визнаватись на державному або місцевому рівні.

Другий етап передбачає визначення шляхів вирішення проблеми, роль кожного суб'єкту у цьому процесі та узгодження їх інтересів. Зокрема, влада має у межах своєї компетенції створити необхідні умови щодо ведення діалогу між сторонами, забезпечити нормативно-правовий супровід, координацію діяльності щодо розроблення та реалізації проекту.

Завершальний етап процесу передбачає реалізацію конкретного проекту в межах вирішення поставлених завдань. Контролюючу та просвітницьку функцію безпосередньо впродовж терміну реалізації має виконувати громадськість. Ефективність проектної діяльності залежить від рівня активності всіх сторін.

Саме завдяки такому механізму стає можливим найбільш ефективна реалізація принципів соціально-екологічної відповідальності підприємств. Компанії розробляють програми соціально-екологічної відповідальності

виходячи не тільки із власних міркувань, а відповідаючи на запит громади, яка зацікавлена у вирішенні конкретних екологічних проблем.

ВИСНОВОК

В умовах сьогодення екологічні проблеми набувають важливого значення в контексті економічного та соціального розвитку держави. Це зумовлює необхідність розроблення принципово нового механізму партнерства між основними учасниками соціально-економічних відносин.

В Україні напрацьовано відповідний досвід щодо впровадження механізмів співпраці громади, влади та бізнесу з вирішення проблем збереження навколишнього природного середовища. Проте, відсутність стратегії розвитку, низька екологічна культура, корупційна складова, низький інвестиційний клімат, недосконала законодавча база не дозволяють ефективно використовувати наявні ресурси і механізми для вирішення існуючих проблем. Тому спільним завданням всіх вищезазначених інститутів є реалізація еколого-орієнтованих проектів на партнерських засадах, що відповідає вимогам функціонування системи «природа – людина – суспільство».

SUMMARY

DEVELOPMENT OF PARTNERSHIP MECHANISM BETWEEN GOVERNMENT, BUSINESS, AND SOCIETY FOR IMPLEMENTATION OF ECO-ORIENTED PROJECTS

A. V. Bondar

D. O. Smolennikov

Sumy State University

2, Rymskiy-Korsakov Str., 40007, Sumy, Ukraine

The article deals with the peculiarities of partnership between government, business, and society. The authors analyse basic problems of cross-sector partnership in Ukraine. The authors propose a mechanism for cross-sector partnership for implementing environmental-oriented projects.

Keywords: mechanism, cross-sector partnership, social and environmental responsibility, environmental-oriented project.

РЕЗЮМЕ

РАЗРАБОТКА МЕХАНИЗМА ПАРТНЕРСТВА ВЛАСТИ, БИЗНЕСА И ОБЩЕСТВА ДЛЯ РЕАЛИЗАЦИИ ЭКОЛОГО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ПРОЕКТОВ

A. V. Bondar,

D. O. Смоленников

Сумский государственный университет,

ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина

В статье рассмотрены особенности партнерства власти, бизнеса и общества. Проанализированы основные проблемы межсекторного партнерства в Украине. Предложен механизм межсекторного партнерства в контексте реализации эколого-ориентированных проектов.

Ключевые слова: механизм, межсекторное партнерство, социально-экологическая ответственность, эколого-ориентированный проект.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алтуфьева Т. Ю. Усиление взаимодействия и социальной ответственности власти и бизнеса как необходимое условие модернизации экономики / Т. Ю. Алтуфьева / Ін-т соц.-екон. дослідж. Уфим. наук. центру Рос. акад. наук. – Режим доступу : http://isei-iii.communityhost.ru/thread/?tread_mid=516554058
2. Бізнес та державна влада. Діалог / за ред. К. Ляпіної та Д. Ляпіна. – К. : Ін-т конкурент. сусп., 2006 – 2007. – 384 с.
3. Долгин А. Б. Как нам стать договоропригодными, или Практическое руководство по коллективным действиям / А. Долгин. – М. : ОГИ, 2013. – 192 с.
4. Звонар В. П. Міжсекторне партнерство як механізм реалізації регіональної соціальної політики : концепція для України : монографія / В. П. Звонар. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 300 с.
5. Кластерная и корпоративная модели взаимодействия власти, бизнеса и общества / В. Ф. Уколов, Т. Г. Богатырева, С. С. Евтухов и др. – М. : Проспект, 2009. – 56 с.
6. Міжнародні тенденції соціалізації діяльності підприємств / Ю. М. Петрушенко, Т. І. Іванова, О. В. Дудкін // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 3, Т. 2. – С. 268-275.
7. Петрушенко Ю. М. Формування інституту позитивної соціальної відповідальності / Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. – Донецьк, ДонНТУ, 2009. – Випуск 37(3). – С. 25-31.
8. Розробка регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства / Укр. незалеж. Центр політ. дослідж. : А. О. Красносільська, М. В. Лациба. – К. : Агентство «Україна», 2012. – 88 с.
9. Туровский Р. Региональные модели взаимодействия между деловыми и властными элитами / Р. Туровский. – Режим доступу : www.politcom.ru/8474.html.
10. Федулова Л. І. Організаційний ресурс державно-приватного партнерства в умовах подолання наслідків кризи [Електронний ресурс] / Л. І. Федулова, І. Г. Яненко. – Режим доступу : <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/naukpraci/economy/2009/109-96-11.pdf> 14.

Надійшла до редакції 12 квітня 2016 р.